

14.2.2016

לכבוד
מר משה בר סימן טוב
מנכ"ל משרד הבריאות

**הנדון: המלצה, לפי סעיף 44א לפקודת הרופאים,
בעניין פרופ' זכי שפירא**

1. רקע –

1.1. ביום 8.2.2016, מינית אותנו הח"מ, לפי הוראות סעיף 44א לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז – 1976 (להלן - **הפקודה**), להמליץ בפניך בעניין בדבר התלייה או הגבלה, של הרשיון לעסוק ברפואה, של פרופ' זכי שפירא [REDACTED] (להלן - **פרופ' שפירא**). זאת נוכח כתב אישום שהוגש, ביום 13.5.2015, נגד פרופ' שפירא, לבית המשפט השלום בתל-אביב יפו, בתיק ת.פ.15-05-26462 (להלן - **כתב האישום**).

1.2. בכתב האישום, שהוגש גם כנגד שישה נאשמים נוספים, נטען בקשר לפרופ' שפירא, על קצה המזלג, כי:

פרופ' שפירא, שימש בעבר כמנהל מחלקת ההשתלות בבית חולים בילינסון, פרש לגמלאות בשנת 2003, או בסמוך לכך ונחשב מומחה בתחום השתלות איברים.

במהלך השנים 2008 עד 2012 עבד פרופ' שפירא אחד הנאשמים (להלן - **נאשם מס' 1**), שעסק בתיירות מרפא והשתלות בחו"ל, כחלק אינטגרלי ממערך של ארגון שעסק בהשתלות בלתי חוקיות, שבוצעו בקוסובו, באזרבייג'ן ובסרילנקה ובהמשך, בשנים 2013 ו-2014, הוא סייע לנאשם נוסף (להלן - **נאשם מס' 2**), שעסק בהשתלות בלתי חוקיות בתורכיה.

מכתב האישום עולה שפרופ' שפירא סייע, בעזרת המוניטין המקצועי שהיה לו, למערך האמור ובהמשך לנאשם מס' 2, בגיוס מושתלים פוטנציאליים והוא עסק, בין היתר, בבחינת המסמכים הרפואיים של מושתלים פוטנציאליים ותורמי כליה, אישר ביצוע של השתלות, מבחינת מצבו הרפואי של המועמד להשתלה והתאמת התורם, בחן את איכות בתי החולים או המרפאות שבהן בוצעו ההשתלות, וכן את הרופאים שביצעו בפועל את ההשתלות הבלתי חוקיות. זאת עשה פרופ' שפירא, בשנים 2008 עד 2012, בתמורה לשכר שקיבל במישרין או בעקיפין מנאשם מס' 1 ובהמשך, בתקופה שבה בוצעו ההשתלות בתורכיה, בתמורה לשכר חודשי קבוע שניתן לו על ידי נאשם מס' 2.

ההשתלות, בוצעו תחילה במרפאה בקוסובו, שנסגרה לאחר, שבחודש נובמבר 2008, אדם שכלייתו נקצרה והושתלה באחר, תמורת תשלום, התמוטט בשדה התעופה בדרכו לישראל. בהמשך, בוצעו ההשתלות באזרבייג'ן, ובתקופה זו שלושה מושתלים שלוו על ידי פרופ' שפירא, אשפזו, עם שובם לישראל, כאשר שניים מהם, שהוטסו לישראל בטיסה רפואית מיוחדת, אושפזו במשך חודשים. ההשתלות הבלתי חוקיות באזרבייג'ן, הופסקו על ידי הרשויות, במהלך שנת 2010, ובעקבות זאת, הן בוצעו בהמשך בסרילנקה. פעילות ההשתלות הבלתי חוקיות בסרילנקה הסתיימה בחודש מאי 2012, בעקבות מעצרו של נאשם מס' 2, והיא חודשה על ידי נאשם מס' 2, אשר הקים חברה לצורך המשך הפעילות האמורה, ובשנים 2013 ו-2014 בוצעו ההשתלות בתורכיה.

כתב האישום מיחס לפרופ' שפירא מספר מקרים של סיוע לסחר באיברים ולתיווך לסחר באיברים, לפי סעיפים 36(א)(1), 36(א)(2), 36(א)(3) לחוק השתלת איברים, התשס"ח-2008, מספר מקרים של קשירת קשר לביצוע עוון, לפי סעיף 499(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ושני מקרים של ניסיון לסחר באיברים וניסיון לתיווך לסחר באיברים, לפי סעיפים 36(א)(1), 36(א)(2), 36(א)(3) לחוק השתלת איברים.

2. הדיון בפני הוועדה –

נקדים ונבהיר שהדיון בפנינו, שנועד בעקרו על מנת לאפשר לפרופ' שפירא לטעון את טענותיו, התקיים בהעדרו של פרופ' שפירא או אף נציג מטעמו, משהוא ועורך דינו סרבו להופיע לדיון.

הדיון בפני הוועדה, נקבע ליום 10.2.2016 והוזמנו אליו פרופ' שפירא ובא כחו של משרד הבריאות. ביום 8.2.2016 התקבל במזכירות בית הדין למשמעת (באמצעת הד.א.), מכתבו של עו"ד גל וולקוביץ, בא כחו של פרופ' שפירא, שבו הוא "דרש" לבטל את הדיון שנקבע כאמור, לדחות את "הדיון המשמעותי" (כדבריו), עד לסיום ההליך הפלילי ולחלופין לדחות את הדיון לתקופה של שנה, עד שמצבו הרפואי, של מרשן, ישתפר. זאת לאור נימוקים שפורטו במכתב האמור.

בעקבות זאת הודע לעו"ד וולקוביץ כי, למרות האמור במכתבו, הוחלט לקיים את הדיון במועדו. למחרת, ביום 9.2.2016 הודיע, עו"ד וולקוביץ (בד.א.), כי אין בכוונתו של פרופ' שפירא להגיע לדיון.

על מצת למנוע כל ספק, שמא יכול שפרופ' שפירא ו/או בא כחו, אינם מודעים למשמעות העדרם מהדיון ולאפשר לפרופ' שפירא לחזור בו מכוונתו ולמצות את זכותו לטעון את טענותיו, נשלחה לעו"ד וולקוביץ, באותו יום, ההודעה שלהלן:

"בעקבות קבלת הודעתו של עו"ד גל וולקוביץ, בא כחו של פרופ' שפירא, לפיה אין בכוונת מרשן להגיע לדיון הקבוע ליום 10.2.2016, מבקשת הוועדה המיוחדת, שמונתה לפי הוראות סעיף 44 לפקודת הרופאים, להדגיש את החשיבות שבהגעתו של פרופ' שפירא או של בא כחו מטעמו לדיון האמור, ולמען הסר ספק, להבהיר כי הדיון שנקבע ליום 10.2.2016, נועד בעיקרו על מנת ליתן לפרופ' שפירא, הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו, קודם שחנכש את המלצתה, בדבר התליית רשיונו או הגבלת תחומי עיסוקו, וכי לפי הוראות סעיף 44 לפקודת הרופאים, על הוועדה להגיש את המלצתה למנכ"ל משרד הבריאות, לא יאוחר מארבעה עשר ימים מיום מינויה".

בפתח הדיון, שהתקיים ביום 10.2.2016, התקשרה מזכירות בית הדין לבא כחו של פרופ' שפירא, ובקשה לברר אם בכוונתו או בכוונת מרשן להגיע לדיון ונענתה שאין בכוונתם לעשות כן.

בנסיבות האמורות, משהובהר שפרופ' שפירא עומד בסרובו להופיע בפני הוועדה ולטעון טענותיו, התקיים הדיון בנוכחותו של ב"כ משרד הבריאות ובהעדרם של פרופ' שפירא ובא כחו. לפיכך התאפשר לוועדה לשמוע, במהלך הדיון, אך את טענות משרד הבריאות וכל שניתן היה ללמוד על טענותיו של פרופ' שפירא, הוא מהאמור בשני המכתבים שנשלחו כאמור על ידי בא כחו, המצ"ב.

3. דיון והמלצת הוועדה –

סעיף 44(א) לחוק קובע לאמור: "היה למנהל יסוד סביד לחשד שרופא גרם ברשלנות חמורה למותו של מי שהיה בטיפולו או לפגיעה חמורה בו, או הונש נגד רופא מורשה כתב אישום על עבירה שיש עמה, בנסיבות הענין, משום קלון, רשאי הוא, על פי המלצת ועדה מיוחדת שיכונן לענין זה, להתלות את רשיונו של הרופא או להגביל את תחומי עיסוקו לתקופה שלא תעלה על ששה חדשים...".

הסמכות הנתונה למנכ"ל משרד הבריאות, לפי הוראות סעיף 44' לפקודה, נועדה למנוע נזק, באמצעות הגבלת תחומי העיסוק או באמצעות התליית הרשיון לעסוק ברפואה, באותם מקרים בהם נדרש לעשות כן, כצעד דחוף, קודם להכרעת הדין בהליך הפלילי והגשת קובלנה בהליך המשמעותי. או כדברי השופטת עדנה ארבל בהחלטה שניתנה בעניינו של ד"ר לאוניד אדז'רסקי¹: "מטרתו של סעיף זה הינה לתת מענה לשלב סרם הרשעתו של הרופא ולאחר הנשח כתב אישום נגדו. בשלב זה מתעורר הצורך לעיתים להתלות או להגביל את

1 רע"א 1838/07 ד"ר לאוניד אדז'רסקי נ' פרופ' אבי ישראלי מנכ"ל משרד הבריאות ואח', ניתן ביום 14.3.2014--7

רישיונו של הרופא מטעמים שבאינטרס הציבורי, זאת עוד בסדר הרשעתו בדין. ... בעניינים מעין אלה יש לבחון שני סוגי שיקולים מנוגדים: האחד עניינו באינטרס הציבורי ובהבטחת שלום הציבור מפני קבלת טיפול רפואי על ידי אדם שיתכן ואינו ראוי ליתן אותו; והשני עניינו באינטרס הפרט – הרופא – שהגבלת או התליית רישיונו פוגעת בחופש העיסוק שלו ובחזקת החפות העומדת לו כל עוד לא הורשע. האיזון הוא תלוי נסיבות המקרה, ונלקחים בחשבון שיקולים שונים כגון חומרת העבירות ומהותן, הקשרן של העבירות לעבודתו הרפואית של הנאשם וקיומן של ראיות לכאורה, זאת אל מול נסיבותיו האישיות השונות של הרופא."

כתב האישום מתאר פרשה חמורה, המיוחסת לקבוצת אנשים שקיימו מערך של סחר באיברים והשתלות בלתי חוקיות, בהיקף נרחב ועל פני כשש שנים משנת 2008 ועד לשנת 2014, תוך ניצול מצוקה של חולים שנוקקו להשתלת کلیה ושל שנקלעו להסתבכות כלכלית חמורה, וגויסו כתורמי کلیה, תמורת תשלום. ההשתלות בוצעו, במהלך השנים, במקומות שונים בעולם, כשהנאשמים לא נלאו וכאשר נמנע מהם להמשיך בביצוע ההשתלות וכריתת האיברים באחד המקומות, הם העבירו את הפעילות העבריינית ליעד אחר. לפי כתב האישום, פרופ' שפירא סייע לקיומו של המערך האמור, תמורת תשלום, ובעזרת המוניטין שלו כמומחה בתחום השתלות איברים, סייע בגיוס מושתלים פוטנציאליים, בבחינה ובאישור ההתאמה של תורמים למקבלי התרומה (המושתלים), בליווי מושתלים להשתלה ובאישור מרפאות או בתי חולים כמתאמים לביצוע ההשתלות. זאת כאשר לפי כתב האישום נראה בברור שפרופ' שפירא ידע שמדובר במעורבות בפעילות עבריינית והוא אף נאות לחתום, במספר מקרים, על סיכומי מחלה בשם בדוי, לאור "המוניטין" החדש שדבק בו, כמי שמעודד השתלות בלתי חוקיות מן החי תמורת תשלום.

העבירות החמורות המיוחסות לפרופ' שפירא נוגעות במישרין לתפקודו כרופא כשהוא עושה שימוש, ברישיון שניתן לו לעסוק ברפואה, על מנת לסייע לפעילות העבריינית. המדובר במעשים הפוגעים באמון המהווה נדבך מרכזי והכרחי ביחסים שבין רופא למטופליו. לא ניתן ליישב בין המעשים המיוחסים לפרופ' שפירא, לבין התנאי הראשון הנדרש, לפי סעיף 4 לפקודה, ממי שזכאי לקבל רשיון לעסוק ברפואה, היותו אדם הגון. התנהלות כגון זו המיוחסת לפרופ' שפירא ראויה לכל גנאי שבהכרח גם דבק בה קלון.

ב"כ משרד הבריאות טען כי בנסיבות העניין, לאור חומרת המעשים המיוחסים לפרופ' שפירא, העובדה כי מדובר בהתנהלות סדרתית שהתקיימה במשך שנים ובעבירות שיש עמן קלון, ראוי להתלות את רישיונו לתקופה של שישה חודשים. ב"כ משרד הבריאות הסתמך בדבריו על המלצה שניתנה, ביום 20.9.2015, בעניינו של ד"ר מיכאל בן נאום ז"ס, שאף נגדו הוגש כתב אישום בעניין דומה.

ב"כ משרד הבריאות הוסיף, כי משרד הבריאות לא היה מודע לכך שכנגד פרופ' שפירא הוגש כתב אישום וכי נודע על כך, רק בדרך מקרה, מכתבה שפורסמה בעתונות, ביום 15.1.2016.

כאמור פרופ' שפירא ובא כחו סרבו להגיע לדיון שנועד לאפשר לפרופ' שפירא לטעון את טענותיו. נתייחס לפיכך לטענות שהועלו במכתביו של בא כחו של פרופ' שפירא.

עו"ד וולקוביץ טען כי:

(א) פרופ' שפירא חף מפשע, כי הוא טרם הורשע וכי עומדת לא חזקת החפות. אין חולק שכך הוא ואולם כאמור, הסמכות הנתונה למנכ"ל משרד הבריאות, לפי הוראות סעיף 44 לפקודה, לא נועדה אלא למקרה שבו עולה הצורך להתלות או להגביל את רישונו של רופא, בעקבות הגשת כתב אישום וקודם שהורשע בדין.

(ב) לאורך עשרות שנות עבודתו כרופא, פעל פרופ' שפירא בהתאם לשבועת הרופא ופעל להצלת מאות חולים.

כאמור, מכתב האישום אכן עולה שפרופ' שפירא שימש בתפקיד בכיר כמנהל מחלקת ההשתלות בבית החולים בילינסון ונחשב כמומחה בתחום השתלות איברים. דא עקא שכתב האישום מייחס לפרופ' שפירא מעשים חמורים, שבוצעו לאחר שפרש לגמלאות וחשדות אלה הן העומדות ברקע מינויה של הוועדה ובקשתו של מנכ"ל משרד הבריאות לקבל את המלצתה בדבר התליה של רישיונו או הגבלת עיסוקו.

(ג) בא כחו של פרופ' שפירא טוען שהכללים שנקבעו בפסיקה, לעניין הפעלת הסמכות שבסעיף 44 לפקודה, על הנסיבות הספציפיות שבמקרה זה, מעלה שאין מקום לזמן את פרופ' שפירא לדיון, כל עוד לא ניתן פסק דין ונגזר דינו. זאת, בהתחשב בכך שהוא כבן שמונים, הוא אינו מסוגל להתמודד פיזית ונפשית הן בהליך הפלילי והן בהליך המשמעתי שאליו זומן, והוא עבר התקף לב וצינתור. זאת ועוד, לטענת עו"ד וולקוביץ, לאור גילו ומצבו הבריאותי, של פרופ' שפירא, אין חשש שהאינטרס הציבורי ייפגע וכן

אין כל חשש לפגיעה בביטחון הציבור, אם לא יזומן ל"דיון משמעותי", כל עוד לא יינתן גור דין סופי בעניינו. עו"ד וולקוביץ טען גם שזימונו של פרופ' שפירא להליך המשמעותי, ו"טרטורו" לירושלים, מלבד העובדה שעלולה לסכן את בריאותו, עולה לכדי התעללות בו, לאור מצבו הבריאותי ואף תפגע קשות בחזקת החפות שלו.

על פני הדברים מובן כי התמודדות עם הליך פלילי חמור כגון זה, אינה דבר של מה בכך והצורך להתמודד, במקביל לכך, עם אפשרות להתלית הרישיון לעסוק ברפואה יוצר הכבדה נוספת וודאי שכך כאשר מדובר באדם בגילו של פרופ' שפירא. נבהיר שאין בפנינו מסמך רפואי היכול ללמד על מצבו הבריאותי הנוכחי של פרופ' שפירא, או לתמוך בטענה כי עצם הנסיעה לירושלים או ההופעה בפני הוועדה, על מנת לטעון את טענותיו, עשויה לפגוע בבריאותו. אף מטענות עו"ד וולקוביץ, לא ניתן ללמוד מתי פרופ' שפירא עבר התלקף לב וצינתור, או כי מדובר בארועים שארעו לאחרונה דווקא.

לא למותר להזכיר, המעשים המיוחסים לפרופ' שפירא, בוצעו החל משנת 2008, כחמש שנים לאחר שפרופ' שפירא פרש לגמלאות, ובמהלך שבע שנים לאחר מכן, עד לשנת 2014.

מכל מקום, אף אם נבצר מפרופ' שפירא להופיע בפני הוועדה, מסיבות הקשורות בבריאותו, אף בא כחו לא מצא לנכון להגיע לדיון.

איננו סבורים, כי יש לקבל את הטענה כי מצב בריאותו, או גילו של פרופ' שפירא, מהווים מניעה מפני הפעלת הסמכות הנתונה למנכ"ל משרד הבריאות, לפי הוראות סעיף 44א לפקודה.

זאת ועוד, מעבר לנטען במכתביו של עו"ד וולקוביץ, כי המשך פעילותו של פרופ' שפירא כרופא, גם לאחר הגשת כתב האישום החמור, אין בה כדי לפגוע באינטרס הציבור, לא מצאנו בטענותיו כל הסבר לטענה זו.

אנו סבורים שהאמור בכתב האישום, מעלה חשד כבד להתנהלות חמורה, הפוגעת באינטרס הציבור, השם מבטחו בעוסקים במקצוע הרפואה והמחייבת התייחסות, מצד האחראים לבריאות הציבור.

לעניין ההפעלת שיקול הדעת הדרוש לצורך הפעלת הסמכות שלפי סעיף 44א לפקודה, התייחס בית המשפט בעניין יקירביץ², באמרו: "...יסוד סביר לחשד" שאינו קם בדרך כלל כן באחת, ואינו נוצר יש מאין. המנהל ניזון ממידע שמגיע אליו. יתכן שכבר המידע הראשוני יקים יסוד סביר לחשד, אולם בדרך כלל לא כך הוא. בדרך כלל, יתעורר תחילה בליבו חשד ערטילאי, שאינו בהכרח ממוקד או ברור. בידי המנהל כלים אחדים לבירור החשד הראשוני. לאחר בדיקה ראשונית יכול שהחשד יתחזק, ואז יכול שהמנהל יגיע למסקנה שיש מקום לבירור מעמיק יותר. זהו השלב בו מפעיל המנהל את שיקול דעתו לפי הסעיף, ויכול להקים את הוועדה המיוחדת."

אכן מדובר בשלב שבו עדיין לא הוכח כי אכן נפל פגם בהתנהלותו של פרופ' שפירא, כאשר ההליך הפלילי מצוי רק בתחילתו וטרם שהוגשה קובלנה משמעותית כנגד פרופ' שפירא. בשלב זה, אמנם אין ביד המנכ"ל או הוועדה אמצעים לבחון את אמיתות האישומים העומדים על הפרק. אם כי יש להזכיר, שההחלטה על מינוי הוועדה המיוחדת לא באה בעקבות תלונה בלבד, אלא אך לאחר חקירה שבעקבותיה הוחלט על הגשת כתב אישום. לא ניתן לראות את המעשים המיוחסים לפרופ' שפירא, בכתב האישום, כתקלה שניתן לעבור עליה לסדר היום, מדובר בחשד לחריגה חמורה, שאין להשלים עמה, מקוד ההתנהגות המחייב רופא מורשה ככזה, שחזרה ונשנתה במספר רב של פעמים במשך שנים. גם אם יכול שטענותיו של פרופ' שפירא יתממשו ויתברר שאין באישומים ממש, לא ניתן להתעלם מכך שהוגש כתב אישום כה חמור הנוגע ללב ליבם של היסודות שעליהם מושתתים בהכרח, היחסים שבין רופא ומטופל, ומשכך מוטל על הרשות המפקדת על בריאות הציבור, לנקוט באמצעים על מנת להגן על ציבור המטופלים העשוי לפנות לרופא והשם בו את מבטחו. זו היא תכליתה של הסמכות הקבועה בסעיף 44א לפקודה.

מאידך, נדרש לתת את הדעת לכך, שאף הגבלת תחומי עיסוקו של רופא, גם אם לתקופה מוגבלת, יש בה כדי לפגוע בו ובזכויות היסוד שלו, בכבודו, בחזקת החפות הנתונה לו, בשמו הטוב ומעבר לכך ביכולתו להתפרנס ובזכותו לעסוק במקצועו. זאת גם בנסיבות בהן מדובר במי שרכש, בעמל רב לאורך שנים, מוניטין כבעל סמכות במקצועו, שהוא בן שמונים, או

² ע"ש 739/96 ק"ר ולדימי יקירביץ, נ"ד מאיר אורן, המנהל הכללי של משרד הבריאות ואח', ניתן ביום 10.9.2006.

בסיכום -

לאחר ששקלנו את האיזון הראוי בין פגיעה בזכויותיו של פרופ' שפירא, לבין אנטרס הציבור לאור המעשים החמורים המיוחסים לו בכתב האישום והקלון שדבק בהם, המלצתנו היא כי תתלה את רשיונו לעסוק ברפואה, לתקופה של שישה חודשים.

פרופ' יצהל ברנר
חבר הוועדה

ד"ר יוסי בר
יו"ר הוועדה

רותי הורן, עו"ד
נציגת היעשה"מ
לממשלה